

Hivern

Avui és el dia més curt de l'any

A una latitud mitjana com Catalunya, hi ha una diferència d'un sis hores entre la durada del dia més llarg (22 de juny) i la del dia més curt (21 de desembre). Així, al solstici d'estiu tenim unes quinze hores de sol i al solstici d'hivern poc més de nou hores. A les hores de sol, s'hi ha d'afegir una mitja horeta abans que surti (l'alba) i una mitja horeta després que es pongui, quan encara hi ha llum. Per tant, pels volts de Sant Joan, s'hi veu des d'uns tres quarts de sis del matí fins a les deu del vespre; mentre que per Nadal, s'hi veu des de les vuit del matí fins a uns tres quarts de sis de la tarda.

En alguns llocs, hi ha un antic costum, que és agafar una ceba, tallar-la pel mig i treure'n dotze fulles o capes —que representen els dotze mesos de l'any— i posar-les arrenclerades damunt d'una taula: la primera correspon al gener; la segona, al febrer, i així successivament. Es posa un pessic de sal a sobre de cada una i s'espera a l'endemà: els mesos corresponents a les més humides seran els més plujosos.

Parlem de vins

Vi caixer

Anomenat també *vi jueu*. És un vi ritualment pur, elaborat segons els costums tradicionals jueus (el que anomenaven *vi kasher*).

Vi gris (*vino manchado* en castellà). Vi rosat, de color ataronjat grisenc, obtingut per l'aplicació del procediment de fabricació del vi blanc a raïms negres. Aquest vi és tradicional de la Lorena i l'Alsàcia.

Nadal i les rifes

Les rifes han constituït, durant molt de temps, una manera més d'aconseguir diners o propines per Nadal. L'any 1857 a Espanya es va decidir que totes les rifes atorguessin el premi al mateix número

que premiava la loteria de Nadal. Actualment són moltes les empreses que ofereixen participacions del seu número de la loteria de Nadal, un sorteig que es va fer per primer cop, l'any 1812. Pel que fa al sorteig de Reis, o del Nen, es va començar a fer molt més tard, l'any 1942.

Enumeracions, punt final o no?

Escriurem en majúscula inicial i un punt al final els apartats que tinguin verb conjugat o infinitiu i els deixarem sense punt quan no en tinguin.

1. Curs de cuina per a solters
2. Taller de barques de paper
3. Seminari de plantes ecològiques

Els acords de la reunió són:

1. Durant les vacances de Nadal s'establiran dos torns de treball.
2. Seran festes locals els dies 5 de juny i 21 d'agost.

Per marcar les enumeracions podeu fer servir marques alfabètiques (lletres, generalment seguides d'un parèntesi tancat), numèriques (un número seguit generalment d'un punt —no és gens recomanable afegir-hi després un guionet ni un guió—) o un punt, asterisc, guió, etc).

Consultes

Limanda

A la secció de congelats del supermercat podem trobar un peix que anomenen *lenguadina i que en català hem de

dir-ne *limanda*. És de la família dels pleuronèctids, amb la superfície dorsal de color gris marronós i la ventral de color blanc, que fa fins a 35 cm de llarg i viu a poca profunditat en aigües de Nova Zelanda. També es coneix com a *llenguado del Pacífic*.

Buf cardíac

Soroll característic que hom sent auscultant damunt l'àrea cardíaca, i que generalment indica l'existència d'anomalies valvulars o septals.

Periheli

El punt de l'òrbita d'un planeta, d'un cometa o d'un asteroide més pròxim al Sol. El periheli d'un astre seria fix a l'espai, si l'astre estigués sotmès, únicament, a l'acció gravitatòria del Sol. L'acció dels altres astres fa que el periheli no sigui fix.

Dia Mundial contra la Violència vers les Dones

S'escriuen en majúscula inicial tots els substantius i adjectius de les festivitats cíviques, religioses i polítiques. El criteri serveix per a la commemoració de qualsevol dia, com el Dia de l'Arbre.

Anglicismes

Dos mots que es fan servir en el món de la gestió de residus i que tenen alternativa. Consulteu el fullet de presentació del GIRO (Gestió Integral de Residus Orgànics).

Empresa derivada

Spin-off

Empresa creada per investigadors d'una universitat o una altra entitat de recerca, amb l'acord de la institució, per explotar directament el resultat d'una investigació.

Extracció de volàtils

Stripping

Separació de les fraccions volàtils d'una mescla líquida mitjançant destil·lació o evaporació, o mitjançant el pas de vapor d'aigua, aire o un altre gas a través de la mescla.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què significa xítzero. És un pèsol. El guanyador va ser el Julio, d'Informàtica. Qui guanyi la pregunta següent s'emportarà el costumari *Gresca i cultura*.

Què és un *capoquer*?

1. És la persona que intervé en l'última part del procés de fabricació d'una capa espanyola.
2. Solució anestèsica local que fan servir els dentistes.
3. Alt cap d'una empresa, encarregat de negociar amb els sindicats.
4. Arbre de tronc gruixut, que té flors vermelloses i fruits entre 10 i 30 cm.

Adreces web nadalènques

http://ca.wikipedia.org/wiki/Nadal#El_Nadal_a_Catalunya

<http://www.xtec.es/~ealimir/solhivca.htm>

http://www.eldimoni.com/article.php?id_article=1249

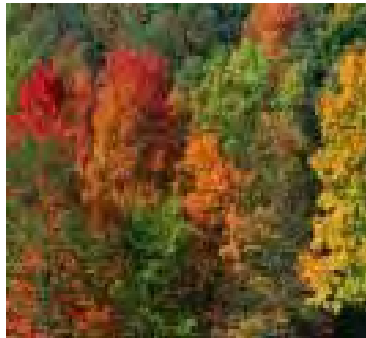
<http://www.lamalla.net/especials/nadal2002/tradicions/cos.htm#costum01>

La tardor

En llatí clàssic, el nom de l'estació de la tardor era *autumnus*. Els textos antics catalans fan servir la paraula *autumne*, que actualment ha desaparegut de la nostra llengua. Al seu lloc, va sorgir la forma *tardor*, que és una creació genuïnament catalana i inexistent en cap de les altres llengües romàniques (si bé mostra algun paral·lelisme amb els noms d'aquesta estació en les llengües germàniques). El primer testimoni de la paraula *tardor* és de 1575 en una obra del gironí Onofre Pou, on

s'enumeren les estacions de l'any de la manera següent: estiu - hivern - primavera - otoño o tardor. La forma *otoño* és un castellanisme arrelat des de temps molt llunyà al País Valencià i constitueix actualment la forma usual de designar la tardor en aquelles contrades. Al Principat, però, no s'ha fet servir mai.

Tardor procedeix del llatí *tardatione*, format sobre l'adjectiu *tardus*. La raó d'aquesta designació és que en aquesta època quan es recullen les darreres collites de fruita, les fruites tardanes. La vitalitat de la paraula *tardor* ha fet desaparèixer altres mots usats per a aquesta estació, com la forma analògica *primavera de l'hivern* (d'ús molt viu fins al segle passat, especialment a la ciutat de Barcelona) i altres menys coneguts com *darrevera*, *redevera*.

37

Origen de la paraula període

La paraula prové del llatí *periodos*, formada pel prefix grec *peri* i *hodós viatge o camí al voltant de*, és a dir, el temps que dura un viatge o una activitat. *Període* és el temps de durada d'un esdeveniment, així com el temps que triga un cos celeste a fer una volta completa al voltant de la seva òrbita.

Parèntesi o parèntesis

El mot *parèntesi* fa referència a un mot o una frase que s'insereix en un text com a incís i que s'escriu entre els signes (). També s'anomena *parèntesi* cada un d'aquests signes gràfics. Aquesta paraula també es fa servir, en sentit figurat, amb el significat de suspensió o interrupció. No du s final en singular, com tots els noms cultes que acaben en *-si*: *crisi*, *tesi*, *dosi*, *hipòtesi*, *anàlisi*, etc. Per tant, cal distingir el singular del plural. Així direm: *En aquest text, hem de fer un parèntesi amb l'enumeració del material. A la reunió de*

dimarts van fer un parèntesi per dinar. Aquest fragment l'escriurem entre parèntesis.

Consultes

Com traduïm la forma castellana *ladrillo*: maó, totxo, totxana?

El maó és una peça d'argila, de forma paral·lelepípedica, assecada i cuita, emprada per fer parets, pilars, voltes, xemeneies, etc. (*ladrillo*), o també la peça d'argila cuita, de 29x14x4 cm que s'utilitza a Catalunya (*mahón*).

La **totxana*, en canvi, és una peça ceràmica, que a Catalunya fa generalment 9 x 14 x 29 cm. Presenta al seu llarg sis orificis de secció quadrada o circular disposats en dos rengles de tres orificis cada un (*tochana*).

El totxo és un maó massís

d'uns cinc centímetres de gruix (*tocho*, *ladrillo tocho*).

Mussolina

Teixit de seda de fil molt fi i retort, tant per ordit com per trama, amb lligat de tafetà. Diverses ciutats europees i asiàtiques es disputen la paternitat de la mussolina, però el cert és que aquesta delicada tela va néixer a Mossul (en àrab Al-Mawsil), a l'Iraq, d'on va prendre el nom.

A la baixa edat mitjana, els mercaders venecians van guanyar molts diners amb la mussolina, un producte el nom del qual va passar al francès com a *mousseline*. Es diu que el dictador Benito Mussolini era descendent de mercaders de mussolina.

Consegüentment i consegüentment

Consegüentment: per consegüent, en conseqüència. No s'ha de confondre amb *conseqüentment*: d'una manera consegüent.

No ho ha presentat; consegüentment, l'hem donat de baixa.

No pots dir blanc i fer negre: has d'actuar conseqüentment.

Didgeridoo

Si voleu fer el curs de Construcció d'instruments musicals: *didgeridoo*, recordeu que aquest terme és una forma provisional per referir-nos a l'instrument de vent fet amb canya de bambú o amb una branca de fusta, generalment d'eucaliptus, buidada pels tèrmits i sovint decorada amb característiques ornamentacions de símbols totèmics.

Gentilicis curiosos

Sabíeu que el gentilici de Madagascar és malgaix-a, el de Mònaco, monegasc-a, el de les illes Seychelles, seychellès-esa, i el de Sri Lanka, singalès-esa?

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què significa la paraula *quiti*? Vol dir estar lliure d'un dret o d'una obligació.

La guanyadora és Maria Lapasset, de Mollet.

La pregunta d'aquest número és:

Què significa *xítxero*?

1. Pèsol.
2. Instrument de vent.
3. Sinònim de xitxarel·lo, jove de la primera volada.
4. Persona que li agrada molt la carn.

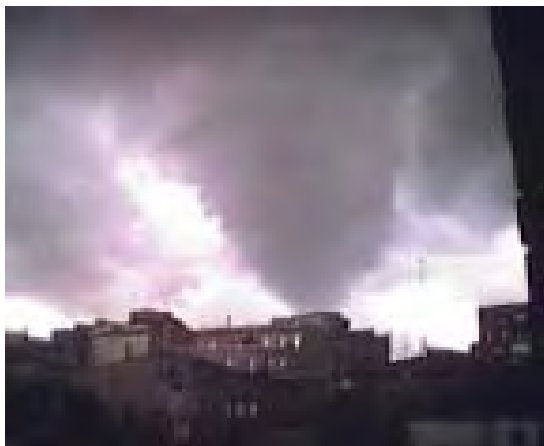
Adreces web

Diccionari del vi, Xavier Rull. Enciclopèdia Catalana: Universitat Rovira i Virgili, <<http://idd01yq8.eresmas.net/Fitxes/Textos/Arxius/dvi/Entorn.htm>>

Vocabulari de la planificació estratègica, on es recullen els trenta termes bàsics que s'utilitzen en aquesta metodologia de planificació. http://www.termcat.cat/dicci/planificacio_estrategica/contingut/alfabetic/indx.es.html

Fenòmens metereològics

Imatge del tornado de Mollet, el 8 de setembre passat, cedida per Joan Valcàrcel.

Tornado Nom d'origen castellà amb el qual es designa als Estats Units i a Austràlia un violent remolí semblant a una mànega, però de dimensions majors, relacionat també amb un sostre de nimbus. La velocitat del vent pot excedir els 300 km per hora i la velocitat de translació és d'uns 50 km per hora.

Cicló
Regió de pressió baromètrica baixa. Actualment es tendeix a reservar aquest nom per als ciclons tropicals, i s'anomenen depressions els de les zones temperades o ciclons extratropicals.

Tifó Nom amb el qual es designen els ciclons tropicals del mar de la Xina.

36

Huracà

a) Vent violent produït pels ciclons tropicals, especialment pels del Mar de les Antilles. b) El conjunt del cicló. c) En l'escala de Beaufort, vent amb una velocitat mitjana de més de 34 metres per segon.

Adreces web

Vocabulari basat en l'obra d'Eduard Fontseré: *Assaig d'un vocabulari meteorològic català*. <http://www.infomet.fcr.es/assaig/assaig.htm>
Servei de Meteorologia de Catalunya: www.meteocat.com el web del medi ambient a Catalunya. Mapes del temps obtinguts a través del model meteorològic MASS i del Global Model del Servei Meteorològic Alemany.
Temps actual a Catalunya Xarxa XMET del Servei de Meteorologia de Catalunya (SMC), que s'actualitza cada mitja hora. www.infonet.tcr.es/t_catalunya
Dades meteorològiques en temps real www.meteoclimatic.com
Pàgina de l'Institut Nacional de Meteorologia <http://www.inm.es>

Consultes

Advocar

Entre altres coses, és l'acció per la qual un tribunal o un òrgan atreu per a ell la competència de conèixer i resoldre una causa o un afer que inicialment corresponia a un d'inferior. És el cas de l'alcalde de Mollet aquest estiu, que va haver d'assumir competències d'una regidora, absent.

També es pot dir *avocar*.

Dispensa sindical

Temps dins de la jornada laboral que les empreses cedeixen als representants sindicals perquè es dediquin a les activitats que els són pròpies. En castellà en diuen *rebaje sindical* però en català, *rebaix sindical* no és correcte.

La citació

Convocatòria per mitjà de la qual es demana la presència d'algú en un lloc a fi de fer un tràmit administratiu. Es pot fer per a un dia i una hora determinats (*citació a dia cert*) o bé de manera que la persona citada disposi d'un termini per comparèixer o presentar-se davant l'Administració (*citació a termini*).

Estructura bàsica:

- nom de l'entitat que cita (sovint apareix a la capçalera)
- dia, hora i lloc/termini, hora i lloc
- objecte de la citació
- signatura de qui convoca
- destinatari/ària

La citació no porta fórmula de salutació ni de comiat. La signatura porta el càrrec (amb l'article determinat), la rúbrica, el nom i els cognoms.

http://infobenissa.com/arxius/doc_juridica_administrativa.pdf

Va de números!

Números llàstimes

En l'àmbit del col·leccionisme, els números 90.008 i 90.010, per exemple, són llàstimes, perquè per un número no són capicua 90.909. Però potser és més llàstima l'anterior o el posterior al de la Grossa de Nadal, oi?

Numerals múltiples o multiplicatius

Indiquen el fet que una cosa contingui o sigui continguda un nombre determinat de vegades per una altra. Els múltiples són: *doble, triple, quàdruple, quíntuple, sèxtuple, sèptuple, òctuple, nònuple, dècuple, cèntuple*.

Excepte el mot *doble*, els múltiples admeten una forma femenina en *a* quan indiquen que és com dos (o tres, o quatre...) vegades un altre. *Una distància tripla*, en canvi, tenen una sola forma en *-e* quan signifiquen format per tres, o quatre, o cinc...: *la triple aliança*. Sovint són substituïts per perífrasis com: *una distància quatre vegades més llarga*.

Mesures antigues

Diu el poema de Pere Quart

*En ma terra del Vallès
tres turons fan una serra,
quatre pins, un bosc espès,
cinc quarteres, massa terra.
Com el Vallès no hi ha res.*

El quartà és la mesura emprada per omplir el sac, equivalent a uns catorze quilos. La quartera val quatre mesures de tres quartans, equivalent a uns cinquanta-cinc quilos.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què significa *escorxar el gat*. Doncs vol dir passar-se una borratxera dormint.

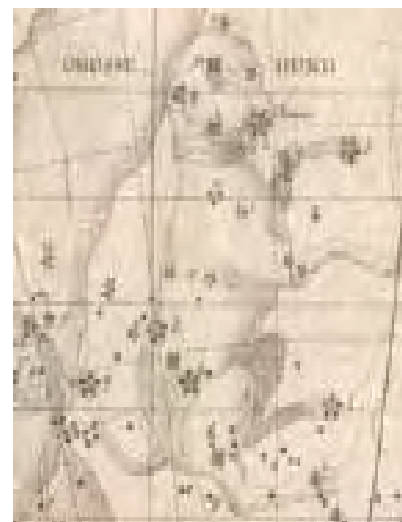
La pregunta d'aquest número és:

Què significa *quiti*?

1. Constituent de les parets cel·lulars de certes algues, fongs i líquens.
2. Mol·lusc poliplacòfor de la família dels quitònids.
3. Lliure d'un dret, d'una obligació.
4. Pretèrit perfet del verb *quitar*.

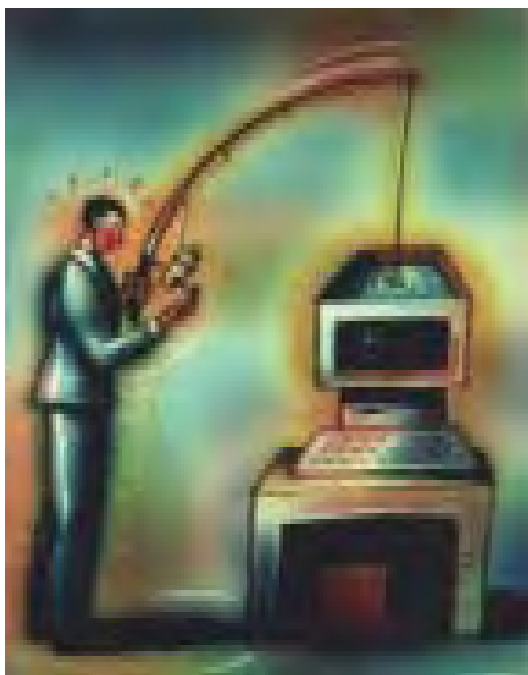
La canícula

La canícula és el període d'unes quatre a sis setmanes que comprèn una part del juliol i una gran part de l'agost, de més calor a l'estiu; deriva del llatí, diminutiu femení de *canis*, gos, nom donat pels romans a l'astre Sírius, de la constel·lació del Ca Major, que al pic de l'estiu coincidia a la seva sortida amb la del sol; d'aquí la identificació del nom de l'astre amb el del període de més calor.

Consultes

35

Pesca electrònica

Suplantació d'identitat a Internet, generalment utilitzant el correu electrònic, amb l'objectiu de convèncer algú perquè reveli informació confidencial, la qual posteriorment serà utilitzada amb finalitats fraudulentes. En anglès en diuen *phishing.

Gori-gori

Cant fúnebre dels enterraments; absoltes.
*I arribà el clero amb tots els gori-goris,
tancaren el taüt, i quan el treien,
ella, mocant-se o gemegant, encara
li diria al difunt, home de bé,
que mai no s'apuntà a cap de partit:
Vicent, coneixement amb la beguda!...*

Vicent Andrés Estellés, "El gran foc dels garbons"

Citació de preceptes legals

D'acord amb l'Ordre de l'Estat, de 7 de juliol de 1986, els preceptes legals s'han de citar de forma clara i coherent:

En les disposicions amb rang de llei, cal esmentar el número i l'any: el dia i el mes, i la denominació, com a mínim: *Llei 6/2005, de 6 de gener, sobre l'organització dels consells turístics de Catalunya*.

En la resta de disposicions, a més a més, cal incloure-hi la publicació oficial en què han aparegut: *Ordre de 13 de març de 2004, per la qual es convoquen i es regulen ajudes destinades a la promoció de les cases de turisme rural (DOGC núm. 4268, de 9 de juny de 2001)*.

Especial vacances

Càmping o campisme

Indica dos conceptes: forma de turisme consistent a fer estada en un alberg mòbil (caravana, tenda de campanya o remolc tenda), generalment dins d'un espai de terreny delimitat i preparat per a l'acampada. També es refereix a l'espai de terreny delimitat i preparat per a l'acampada, que disposa de diferents instal·lacions i serveis, segons la categoria, per a l'ús dels campistes.

Avancé

Tendal, generalment d'estructura metàl·lica i tancat amb cremalleres, que, en un alberg mòbil, protegeix de les inclemències del temps.

Caravàning

Tipus de turisme consistent a viatjar i a allotjar-se en una caravana.

Carmanyola

Recipient per dur vianda cuita, segurament del francès *Carmagnol*, soldat de la primera república francesa; per extensió, designa atuells per a viandes i begudes; el mot també pot referir-se a la població piemontesa de Carmagnola d'on sorgiren molt abans del segle XV gecs i casquets típics designats amb el mateix nom.

Vol i cotxe

Paquet turístic que inclou un bitllet d'avió d'anada i tornada i un bo que permet llogar un cotxe durant l'estada en la destinació. En anglès és *fly-drive*.

Atiranyar

Anar per tiranys, per camins dolents i dreceres.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què és una *ganga*. Les quatre respostes eren correctes. El guanyador del concurs va ser Josep Sanchez, àlies Xenxu, de Serveis Jurídics.

La pregunta d'avui és:

Què significa *escorxar el gat*?

1. Llevar-li la pell.
2. Fer pagar a algú excessivament per una cosa.
3. Passar una borratxera dormint.
4. Buscar recursos per eludir impostos.

Adreces web

Passatemps <http://www6.gencat.net/llengcat/publicacions/passatemps/docs/passatemps.pdf>

Lèxic de transport turístic <http://www.termcat.cat/dicci/transport/index.html>

Calamitats

Quina calamitat! La pagesia romana, quan deia *Calamitas!* (Quina calamitat!) es referia sempre al mateix desastre: les tiges de blat, ordi o civada que s'havien migpartit i el gra era a terra a punt de podrir-se. Els *calami* eren les tiges dels cereals. Quan la tempesta, l'huracà o l'exèrcit invasor abatia els camps de blat i doblegava els *calami*, la població es quedava sense l'aliment quotidià per excel·lència: el pa. Per això la paraula *calamitat* ha estat sempre sinònim de *desastre* o *destrucció irreparable i greu*.

DECLC, II, 407

34

Consultes

Encapçalament a les cartes

En el cas de les salutacions de les cartes i circulars que trametem a persones indeterminades, és convenient repetir l'adjectiu i escriure una doble salutació. En lloc de **Benvolgut col·laborador o col·laboradora*, és millor que diguem: *Benvolgut col·laborador*, *Benvolguda col·laboradora*,

La salutació final sempre és: signatura (nom i cognoms), càrrec sense article i data.

Consulteu el *Llibre d'estil*, Documents

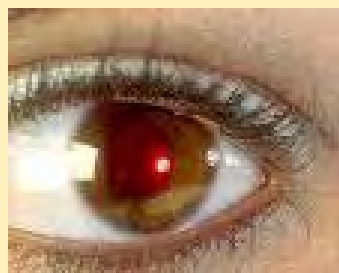
Dossier i carpeta de passador (Fastener)

Per anomenar la carpeta que porta una peça metàl·lica, composta d'una làmina allargada amb dues tires flexibles, que s'utilitza per subjectar fulls de paper en forma de quadern, parlem del *dossier de passador* i en format de carpeta, de la *carpeta de passador*. *Fastener* és un anglicisme.

Assetjaments

Contínuament sentim termes que fan referència a diversos tipus d'assetjament.

De la mateixa manera que diem *assetjament sexual* i no pas **sexual harassment*, hem de buscar els equivalent catalans en cada cas. *Assetjament psicològic*: conducta del qui sotmet una persona a un maltractament psicològic sistemàtic i continuat amb l'objectiu de desestabilitzar-la emocionalment, la qual cosa provoca en la persona afectada problemes físics, psicològics, morals i professionals. Per analogia tenim *assetjament escolar (bulling)*, *assetjament laboral (mobbing)*...

Eradicar

Recordeu que *eradicar*, *eradicació* i *eradicatiu-iva* s'escriuen amb una sola erra.

Preguntes més freqüents (PMF)

Fer l'aleta

Ve de l'expressió aplicada als coloms i a altres ocells, quan el mascle sol·licita la femella. Per analogia, *fer l'aleta* és afalagar insistentment algú per guanyar-li la voluntat, per abellir-lo a fer una cosa, per recaptar-ne un favor.

També, en el món casteller, és el gest que fa l'enxaneta amb la mà enlaire en el moment de coronar el castell o el pilar.

Rimaia

Si us pregunten si veieu la *rimaia*, busqueu una escletxa estreta i profunda situada a la part superior d'una llengua glacial, entre aquesta i el glaç de la paret rocallosa d'un circ, pujant al Carlit, per exemple.

Moralitat

Molt comuna al final dels contes, per exemple, és l'ensenyament que es dedueix al final d'una faula, una rondalla, una narració, etc.

Col·leccionisme de plaques de cava

Tot i que la forma francesa originària és *placomusophilie* i que se n'ha fet un calc que té un cert ús en castellà, la forma catalana d'ús més habitual és *col·leccionisme de plaques de cava*.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què és la *cosconilla*. Doncs és una planta herbàcia de capítols grocs i amb peduncle. El guanyador del concurs va ser el Julio, d'Informàtica.

La pregunta d'avui és:

Què és una *ganga*?

1. Ocell columbiforme difícil de caçar i de mal plomar.
2. Cosa adquirida a un preu inferior al normal.
3. Substància pètria que acompanya un tipus de mineral.
4. So d'origen onomatopèic.

Adreces web

www.llengua.info Organitzat en tres àrees: formació, assessorament i terminologia, i dinamització. Hi trobareu informació sobre cursos, materials de referència, certificacions, ajuts i beques, programari específic...; podeu consultar un cercador terminològic multilingüe, demanar correccions, conèixer dades sociolingüístiques i consultar legislació.

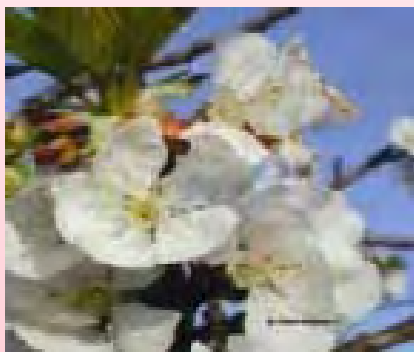
<http://www.gencat.net/governacio-ap/administracio/glossari.htm>

Glossari de termes relacionats amb la funció pública i la gestió dels recursos humans a l'Administració de la Generalitat. L'objectiu és facilitar el coneixement del vocabulari d'ús comú en l'àmbit de la funció pública i resoldre dubtes terminològics bàsics.

Maig, el mes de les flors

El mes de maig és conegut com el mes de les flors. Coneixeu l'expressió *flors i violes*? Es diu quan parlem de coses intrascendents, sense importància.

Tota la resta són flors i violes (totes les

altres coses no tenen importància). Si en voleu més informació, cliqueu aquest web:

<http://222.botanical-online.com/lesflorsejercici2.htm>

El papa Benet XVI

Els ordinals escrits amb xifres romanes i superiors a deu es llegeixen usualment com a cardinals. Per exemple, *Joan XXIII* (llegit *vint-i-tres*), però *Ramon Berenguer IV* (llegit *quart*). Pel que fa al nom del nou papa, la tradició catalana ha estat anomenar els papes que han triat aquest nom amb la forma popular *Benet*, i no la culta *Benedicte*.

Per a més informació:

<http://esglesia.net/santoral/>

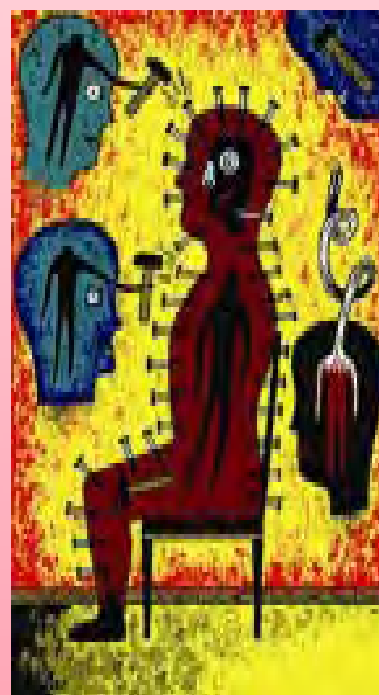
33

Treballar i jubilar-se

Tot i que ja ha passat la data de l'U de Maig, Dia del Treball, aprofitem per explicar-vos l'origen de les paraules *treballar* i *jubilar-se*. Hi ha paraules referides a la feina que ens donen una visió negativa de tota activitat obligatòria, idea, per cert, bastant estesa actualment.

La paraula *treball* ve de *tripalium*, tres pals, en llatí, i era un instrument de tortura en el qual la persona quedava subjecta, com un cep. Del concepte de patir es va passar al d'esforçar-se i finalment al de treballar.

Jubilació ve del verb *jubilare*, llançar crits de gran goig, en llatí, i suposa que deixar de treballar per obligació és una autèntica festa.

Sigles

ME	Mosso/a d'esquadra o Mossos d'Esquadra (institució)
D	Decret
DLEG	Decret legislatiu
DL	Decret llei
RD	Reial decret
TELETAC	Teletransmissió automàtica de codi

Consells Municipals

Observem que s'anomena de maneres diferents els consells municipals de la ciutat. Caldria eliminar l'article en el cas de: Consell Municipal de *la* Gent Gran
Consell Municipal de *les* Dones

Tots s'escriuen sense:

Consell Municipal de Salut
Consell Municipal de Solidaritat
Consell Municipal de Comerç
Consell Municipal de Medi Ambient

Fe d'errades o d'errates

Errada és l'efecte d'errar, d'equivocar-se, mentre que *errata* és una errada comesa en la impressió o còpia d'un escrit. Per tant, quan cal rectificar alguna publicació, hem de fer servir l'expressió *fe d'errates*.

Full d'assumpció

Document en què un professional fa constar que assumeix la responsabilitat de la direcció d'una obra. En castellà és *hoja de asume* o *hoja de asunción*.

Una de líquids de fregar

El limpiasuelos en català es diu *líquid de fregar*.

Leotards

Ara que ja ens traiem les mitges, ens han consultat com es diuen els coneguts **leotardos*. Doncs *leotards*. El nom prové de l'acròbata francès Jules Léotard.

Preocupar

Aquest verb és transitiu. Per tant, hem de dir *El preocupa molt la data de les oposicions* i no pas **Li preocupa molt la data de les oposicions*.

L'endevinalla

Què és la *cosconilla*?

1. Insecte de cos tou, cilíndric, prim, generalment contràtil i sovint segmentat.
2. Planta herbàcia de capítols grocs i amb peduncle.
3. Paraula composta de cos i conilla. S'aplica al cos de senyora completament nu. En masculí, cosconill.
4. Mot que forma part de l'expressió *tocar la cosconilla* quan es provoca algú.

El premi, un llibre que sortejarem entre totes les persones que encertin.

Webs

Hem viscut aquests dies l'eclosió de l'Alonsomania: els èxits del pilot de curses Fernando Alonso al volant del seu fórmula 1 han fet que el Gran Premi d'automobilisme del circuit de Montmeló hagi esdevingut un dels grans fets esportius de l'any. Si voleu consultar aquesta terminologia, podeu fer un recorregut (sense cap perill) pel Cercatem, el servei de consultes terminològiques en línia.

Altres:

Economia: www.uib.es/secc6/slg/gt/diccio_especialitzats/economia.htm

www.termcat.cat/dicci/renda/ Terminologia bàsica de la renda, apropiada per a aquest mes.

www.termcat.cat Terminologia oberta (repertoris terminològics d'interès general)

Sant Jordi, Dia del Llibre i la rosa

M'obro i tanco i guardo a dins
històries, consells i lliçons;
hi ha qui em guarda amb molts bons fins
i qui em deixa pels racons.

Tinc títol i no sóc noble,
tinc marges i no sóc riu;
sóc molt blanc i sóc molt negre,
amb mi es plora i amb mi es riu.

Abril, abriló
de cada cent, un de bo;
la vella que això deia
en tenia cent un
i no n'havia vist mai ni un.

32

Com traduïm...?

Homes peix

Són els que coneixem en castellà com a *hombres rana*.

Detallista

El comerciant que es dedica a la venda al detall s'anomena *detallista* i no pas **minorista*.

Estintolar

Si sentiu que cal *estintolar* un edifici, recordeu que només vol dir que cal *apun-talar-lo*.

Cotxe multiusuari

Fa poc ha començat a funcionar un nou sistema de transport conegut en anglès com a *car sharing*. Segons el TERMCAT hem de dir *cotxe multiusuari*, que denomina un sistema de transport privat, gestionat per una entitat, en què un grup de persones comparteix la utilització d'una flota d'automòbils. Cal no confondre aquest concepte amb el de *cotxe compartit* (en anglès, *car pooling*), que es refereix a un sistema de transport en què diverses persones comparteixen un cotxe privat, generalment per a desplaçaments periòdics del tipus domicili-lloc de treball o també per a desplaçaments.

Consultes

Expedir/estendre

Expedir significa despatxar, estendre documents oficials, amb les formalitats habituals.

Estendre, en canvi, significa posar, redactar, en la forma acostumada una acta, una factura, etc.

I, perquè consti i tingui els efectes que corresponguin, expedixo aquest certificat a petició de la persona interessada.

La secretària ha d'estendre les actes de les sessions.

Quadrar/desquadrar

En comptabilitat anomenem *quadrament* al fet que una operació comptable s'ajusti al resultat previst. Si no és així, hi haurà un *desquadrament*.

Liquiditat

La falta d'actiu líquid implica problemes de *liquiditat* i no pas de **liquidesa*.

Jade o pedra del ronyó

Denominació genèrica utilitzada per designar dues gemmes molt semblants, però que constitueixen dues espècies minerals diferenciades: la jadeïta i la nefrita, ambdues de tonalitat verd clar. El segon terme és una denominació obsoleta que té l'origen en la creença dels conqueridors espanyols d'Amèrica que les varietats del jade guarien el mal de ronyó.

Canviador

Espai destinat a la higiene i al canvi de bolquers dels nadons o alletament. A Mollet n'hi ha a l'Ajuntament i en alguns equipaments culturals. La *Sala de lactància o d'alletament*, facilita, a més, aquesta tasca.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què significa *estar com un peix al rostoll*. Doncs és estar molt incòmode, a disgust. La guanyadora va ser la Loli Muñoz, d'Economia.

Aquest cop teniu algunes endevinalles a la portada, amb la resposta ben clara. No cal, per tant, que ens contesteu.

A partir del proper número, farem un sorteig entre les solucions correctes que hagin arribat fins a 24 hores després de la tramesa de *L'Estenedor*. El premi, un llibre.

Adreça web

<http://www.gencat.net/presidencia/llengcat/ogl>

Web de les oficines de garanties lingüístiques. Ofereixen assessorament i recursos; atenen les persones que volen formular consultes o denúncies a l'entorn del dret de viure en català i tramiten les denúncies perquè els organismes competents facin una inspecció i, si cal, imposin una sanció.

La fusta

Des de l'albada dels temps, els homes i les dones han anat al bosc, han tallat arbres i han arreplegat branques per aprofitar-ne la fusta que ens ofereix la natura i que va lligada a la vida i a la cultura: crema per escalfar-nos els vespres

d'hivern i coure el menjar, és la matèria de què es fabriquen estris i objectes de la vida diària domèstica (culleres, cullerots, bols, llits, armaris, taules i cadires, joguines) i social (l'escenari d'un teatre, els bancs d'un parc, les prestatgeries d'una biblioteca, tota mena de paviments). De fusta es fan ornaments personals i de fusta són marededéus trobades per Catalunya i déus portats de l'Àfrica per decorar cases europees. L'evolució de tots aquests objectes de fusta il·lustra l'evolució de les societats humanes.

Les característiques d'un tipus de fusta la fan adequada a una finalitat o un tipus de

treball o un objecte concrets, i per tant, cal conèixer-les per fer-ne una bona tria. Per exemple, la fusta ideal per a un balancí és el *faig*, perquè admet ser corbat; per a mobles de qualitat, es pot fer servir el *cirerer*, la *noguera*, el *sapel·li* o el *tec*; en fusteria d'exterior, serien més adequades la *jatoba*, el *pi d'Oregon* o el *sipo*; les capses de cigars solen ser d'*ocumé*; el mobiliari urbà de *bolondo*; per a mànecs d'eina, maces o caixes de ribot no hi ha res com l'*alzina*; per a bótes, el *castanyer*; els bancs de treball de fuster se solen fabricar de *freixe* o de *plàtan*; les fustes de poca qualitat, com l'*àlber* o el *pollancre*, es reserven per a la fabricació d'emalatges i paper. I deixem per al final les joies del bosc, la *caoba* i el *banús*, les fustes més estimades per a treballs d'ebenisteria fina.

Totes aquestes fustes, a part de trobar-les al bosc, també les podeu trobar al [Cercaterm](#).

31

Títols dels decrets i de les propostes d'acord

Atesa la diversitat de criteris que es constaten, recordem:

- El títol ha d'indicar, de forma clara i breu, el contingut: *Aprovació del programa i el pressupost de les Festes de Carnaval*.
- S'ha de fer servir el substantiu (*Adjudicació del projecte*) i no l'infinitiu (*Adjudicar el projecte*).
- No s'ha d'escriure en majúscules (*REQUERIR ARRANJAMENT...*).
- No ens podem inventar abreviatures (*CCPP per comunitat de propietaris*).
- Si hi ha sigles, s'han de desenvolupar *SIAD (Servei d'Informació i Atenció a la Dona)*, llevat de casos molt clars en què tothom les coneix (*UGT, CCOO...*).
- S'ha de tendir a eliminar els noms propis (*Fixar l'inici de la sanció imposada a Rosa Tigre...*) (*Fixar.... a una funcionària*). (*Ordenar la retirada de taules i cadires a Tal i Tal de l'av. Gaudí, 160*).
- No feu servir numeració automàtica.

Adreces web

Webs de la construcció

Arran d'una sèrie de dubtes i de consultes, us oferim una relació de webs d'obres i construcció:

[Lèxic multilingüe de la construcció: català-castellà-francès-anglès-alemany](#)

<http://www2.upc.edu/slt/vocabularis/pdf/construccio.pdf> Lèxic bàsic de la construcció

<http://www2.upc.edu/slt/vocabularis/pdf/restauracio.pdf> Lèxic bàsic de restauració arquitectònica. Teoria general, història de la restauració, tècniques d'anàlisi, organismes, cartes i lleis relacionats amb la restauració.

<http://www3.gencat.net:81/ptop/diccion.htm>
Diccionari de carreteres.

<http://www3.gencat.net:81/ptop/diccion.htm>
Diccionari de ports i costes.

<http://www3.gencat.net:81/ptop/diccion.htm>
Diccionari visual de la construcció amb aproximadament 6.000 termes en les dues llengües i 212 làmines.

<http://www.xtec.es/~xripoll/indus14.htm> Glossari de l'arquitectura industrial catalana.

<http://www.edu365.com/eso/muds/tecnologia/eines/index.htm> Les eines de l'aula de tecnologia. Recull el nom de 23 eines bàsiques usades pels alumnes de secundària, amb il·lustracions i definicions de cada terme.

<http://www2.upc.es/slt/vocabularis/pdf/arqtecn.pdf>
Lèxic bàsic d'arquitectura tècnica.

<http://www.cpl.cat/recursos/old/fusteria.htm> Lèxic de la fusteria. Recull més de 750 termes relacionats amb la fusteria, ordenats alfabèticament en català.

<http://www.cpl.cat/recursos/old/immobiliaries.htm>

Lèxics de l'oferta immobiliària

http://gencat.cat/dive/llengua/eines_per_a_lempresa/lexics/construc.htm

Lèxic de la construcció

http://xlport.net/2/1_1.htm Lèxic i vocabularis genèrics portuaris.

<http://www6.gencat.cat/llengcat/publicacions/lexic/>
Activitat immobiliària, terminologia, fraseologia, orientacions per a la redacció, bibliografia i fonts de consulta.

<http://www.cpl.cat/recursos/old/installa.cat.htm>
Lèxic per a instal·ladors, amb 1.063 termes referents a les instal·lacions d'aigua, gas i electricitat.

<http://sic.uji.es/serveis/slt/asst/vox/arq.html>

Vocabulari d'arquitectura

<http://pedraensec.com/Vocabulari.htm> Vocabulari de la pedra en sec, amb les definicions relacionades amb l'art tradicional.

L'endevinalla

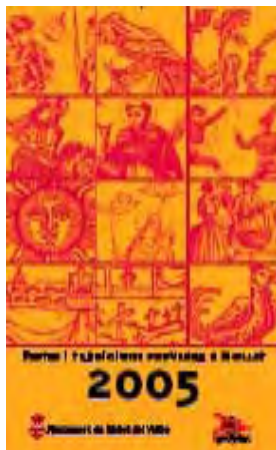
Al número anterior preguntàvem què significa *ser un cavaller d'indústria*. Doncs és viure d'expedients il·lícits. La guanyadora va ser Meritxell Alonso, d'Obres, Serveis i Transports. La pregunta d'avui és:

Què és *estar com un peix al rostol*?

1. Estar molt incòmode, molt a disgust.
2. Trobar-se molt bé en el lloc de treball.
3. Sentir-se bé a casa, al cau.
4. Estar com un peix a la peixera.

El calendari

Es desconeix el nom de la persona que el va inventar i fins i tot el segle en què es va inventar, ja que des de sempre hem comptat el pas del temps amb l'ajut de diversos mitjans.

El funcionament no és gens complicat; tan sols s'ha de deixar

passar el temps i en arribar l'últim dia del mes, cal arrencar el full i tornar a començar el del mes següent fins que s'acabi. De la col·lecció de calendaris se'n diu *calendofília*.

La setmana que comprèn les diades de Sant Pau ermità (15 de gener) i Sant Antoni abat (17 de gener) és l'anomenada "setmana dels barbuts" que és considerada la més freda de l'hivern. Sant Antoni és el patró dels animals domèstics. S'explica que s'havia retirat a fer d'ermità al desert i va aconseguir, entre altres miracles, guarir un porquet que era esguerrat. La festa de Sant Antoni era considerada com l'inici del Carnaval.

Per la setmana dels barbuts governen els tres germans: tos, moquina i amagamans.

30

Decret d'alcaldia (model de contingut fictici)

Decret d'alcaldia

Data: 13 de gener de 2005

Departament: Relacions Ciutadanes i Acció Institucional

Atès el Reglament del Consell Municipal de Cultura, aprovat el 30 de març de 2004.

Atès el Decret d'alcaldia, de 15 de desembre de 2004, en què es nomena Pilar Ribes i Puigdesvalls regidora de Cultura.

Atès el Decret d'alcaldia, de 26 de setembre (X200300586), en què es nomenen els vocals i la vicepresidenta del Consell Municipal de Cultura.

HE RESOLT

Nomenar Pilar Ribes Puigdesvalls nova vicepresidenta del Consell Municipal de Cultura.

Mollet del Vallès, 5 de gener de 2005

L'alcalde

(signatura)

Consultes

Can Besora

Davant de l'error detectat *Can Basora, us recordem que la forma correcta és *Can Besora*, amb e, tal com dèiem a *L'Estenedor* núm. 5, de l'abril de 2002.

Tiberi

Menjada suculenta, sobretot si és col·lectiva i festosa com les que hem fet durant les passades festes de Nadal. Podria ser un derivat de *tibar*, o de *tip*, format amb la terminació *-eri* per adaptació al nom personal *Tiberi*, sobretot si tenim present que l'emperador d'aquest nom es féu famós per les seves orgies.

No tenim *transpalets

Recordeu que en català hem de dir *portapalets* o *portapaletes* per referir-nos al vehicle destinat específicament al transport de mercaderies muntades sobre palets. Eviteu la forma incorrecta *transpalets.

Gàlib

De ben segur que algú de vosaltres ha anat a muntanya i ha hagut de passar per algun túnel i us heu fixat en aquesta marca. El gàlib és l'alçada màxima d'un pas sota un element construït. Fixeu-vos-hi quan hi torneu a passar.

Joc

Eviteu l'anglicisme innecessari *kit* i feu servir alternatives catalanes: *joc d'eines*...

Sisme o terratrèmol submarí

Per referir-vos al moviment intens produït a les aigües de la mar per un terratrèmol que afecta el fons submarí, parlem de *sisme submarí* o *terratrèmol submarí*. En cap cas en direm *maremot.

L'endevinalla

Al número anterior preguntàvem què significa *fer cofisimofis*. Doncs és fer trucs amb complicitats. El guanyador va ser Josep Pérez, de Disciplina Viària.

Què vol dir ser un *cavaller d'indústria*?

1. Ser un tècnic de categoria.
2. Ser una persona galant.
3. Viure d'expedients il·lícits.
4. Ser un burgès.

Adreces web

www.gencat.net/salut/depsan/units/sanitat/html/ca/normalitzacio/doc7708.html *Manual de terminologia sanitària bàsica* Una eina útil per a aquelles persones que necessiten conèixer el llenguatge de les ciències de la salut.

www.termcat.net/dicci/esports *Lèxic dels esports olímpics*. Diccionari d'esports en línia que inclou terminologia en català, castellà, francès i anglès.